

ABDULLAH ASLAN

Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı

II'nci Dünya Savaşı ve sonrasında, savaş ekonomisi koşulları nedeniyle oluşan sosyal ve mali sorunlar, ülkemizi derinden etkilemiştir. Devlet kurumları acz içindedir. Kamu maliyesi, ülke sorunlarına çare bulamamaktadır. Kamu harcamaları hızla artmakta verimsiz vergilerden sağlanan kamu gelirleri gittikçe azalmaktadır. Yürürlükteki kazanç ve muamele vergilerinin artırılmasına, varlık vergisi ve toprak mahsulleri vergisi gibi olağanüstü vergiler ihdas edilmesine rağmen bu vergiler, kamu harcamalarının finansmanını sağlayamamaktadır. Savaş sonrası sosyal ve ekonomik kalkınmanın hızlandırılması, sağlam ve güvenli gelir kaynaklarının bulunmasını gerektirmektedir. Devlet, mevcut vergiler yerine işletme vergiciliğini esas alan beyana dayalı modern bir vergi sisteminin yürürlüğe konulması, kamu maliyesinin yeniden düzenlenmesi, vergi idaresi ve vergi denetiminin yeniden kurulup geliştirilmesinin arayışı içindedir.

Bu arayış içinde, Maliye Bakanlığı yetkililerince, yeni bir vergi sistemini kurmak, işler hale getirmek, halka benimsetmek ve denetimini yapmak üzere, vergi denetim-inceleme tekniklerine vakıf, mesleki bilgi ve ihtisas sahibi, görevlerini tam bir tarafsızlık ve dürüstlikle yapabilecek elemanlardan oluşan uzman bir kadroyu oluşturmanın gerekli olduğu tesbit edilmiştir.

Bu ihtiyaç doğrultusunda, 29 Mayıs 1945 tarihinde 4709 sayılı özel Kanunla, Maliye Bakanlığı merkez teşkilatında, ilk nüvesini otuzbir Kazanç Vergisi ve Muamele Vergisi Hesap Mütahassısının oluşturduğu, Hesap Uzmanları Kurulu kurulmuş, Türk Mali Sistem ve bürokrasisi içindeki yerini almıştır. Bu vesileyle, Kurulun kurulmasını gerçekleştiren dönemin Maliye Bakanı Nurullah Esat SÜMER, Bakanlık yetkilileri Şevket ADALAN, Ferit MELEN, Mehmet İZMEN ve Ali ALAYBEK'i saygı ve rahmetle yad ediyoruz. Kurul'un ilk nüvesini oluşturan otuzbir kişinin içinde hemen hepsi Hakkın rahmetine kavuşmuş Ali ALAYBEK, Rasim SAYDAR, İhsan GÜRSAN, Adil YÜCEFER, Muhtar GÜREDİN, Mehmet Ali ADALAN, Rasim DURU, Saim ALTACA, Necdet BAYENDER, Edip ERKEY, Hayrullah KORGAN, Abbas İDİL, Ömer BERK gibi üstad ve ilk hocalarımız bulunuyordu. Bu üstadların her birinin kurulun kuruluş ve gelişme döneminde farklı hizmet ve katkıları olmuştur. Rahmetli Ali ALAYBEK, kurucu ve (1) kıdem numaralı Hesap Uzmanıdır. Kuruluş dönemi Kurul Başkanı, Maliye Bakanlığı ve Başbakanlık yapmış bulunan rahmetli Ferit MELEN'dir. İlk İstanbul Grup Başkanı, İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak da çalışmış Kurul'un muhasebe, denetim ve revizyon hocası ve çoğu Hesap Uzmanı üstadımızı yetiştirmiş rahmetli Rasim SAYDAR, İlk Ankara Grup Başkanı rahmetli Edip BERKEY, İzmir Grup Başkanı ise rahmetli Saim ALTACA üstadlarımızdır.

Denetimin, sadece beylerin yapabileceği bir görev olarak algılanıp değerlendirildiği bir dönemde, Hesap Uzmanlığına bayanların da atanmış olması ve izleyen dönemlerde de bu uygulamanın sürdürülmesi, H.U.K.nun ilk kuruluş yıllarından itibaren nasıl çağdaş bir yaklaşım içinde olduğunu gösterir. İlk bayan üstadlarımız Güzide AMARK, Müşerref ÇALLILAR ve İsmet KUTADGU hanımefendilerdir.

Hesap Uzmanları Kurulu'nun doğuşu, mali sistemde köklü değişikliklerin yapıldığı, çağdaş ve modern bir vergi reformunun gerçekleştirildiği dönemle çakışır. Bu dönem, Türk Vergiciliğinde olduğu gibi Türk bürokrasisinde de bir dönüm noktasıdır.

HUK'un ilk çalışma yıllarında, kazanç vergisinde gelişen ekonomik ve mali ihtiyaçlara uygun bir değişiklik yapmak üzere, Maliye Bakanlığında kurulan komisyonda görevli Hesap Uzmanı üstadımız Ali ALAYBEK, "Kazanç Vergisi ıslah edilemez, olsa olsa ilga edilir." karşı görüşüyle, üzerinde uzun süredir çalıştığı ve hazırlık yaptığı gelir vergisi sistemini gündeme taşıyarak düşünce ve önerilerini açıklar. Bu düşünce ve öneriler, Komisyonca uygun

bulunarak dönemin Maliye Bakanı Nurullah Esat SÜMER'e intikal ettirilir. Maliye Bakanı ve diğer Devlet yetkililerinin de tasvibiyle reform komisyonu, çalışmalarını sürdürerek gelir vergisi sisteminin tasarılarını hazırlar. Komisyon, İ.Ü. İktisat Fakültesinde Maliye bölümü öğretim üyesi Prof. F. Neumark'dan görüş ve destek almıştır. Hazırlanan tasarılar, T.B.M.M. de kurulan karma komisyonda üç yıl süre ile incelenip değerlendirildikten sonra 1949 yılında Kanunlaştırılır. Yasalaşan Gelir Vergisi Kanunu, Esnaf Vergi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu 01.01.1950 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

Yürürlüğe giren bu kanunlara ilişkin açıklama kitapları ve tanıtıcı broşürlerin yazılması, uygulamada görev alacak maliye memurlarının eğitilmesi, tüm yurttaki ticaret ve sanayi odalarında mükelleflere öğretici konferanslar verilmesi, radyo konuşmaları yapılması gibi vergi sistemini işler hale getirme ve kamuoyuna benimsetme doğrultusundaki çalışmalar HUK tarafından düşünülmüş, planlanmış ve başarıyla uygulanmıştır.

01.01.1950 tarihinde yürürlüğe giren vergi kanunları nedeniyle, ilk gelir vergisi beyannameleri 15/Mart ayında, ilk Kurumlar Vergisi beyannameleri ise 1951/Nisan ayında alınmaya başlandı. Ancak, beklenen beyanın yapılmadığı tesbit edildi. İşte bu sonuç üzerine, vergi incelemeleri önem kazandı. Hesap Uzmanları büyük bir şevk ve meslek aşkıyla çalışmaya koyuldular. Sadece cezalandırıcı değil, eğitici ve öğretici bir yaklaşımla yeni vergi sisteminin ülkemizde yerleşmesi için çaba harcadılar. Görevlerini bilgi ve ehliyetle, dürüstçe, tarafsız bir şekilde yaptılar. Mükellefleri ve muhasebecileri vergi hukuku ve muhasebe alanında eğitip yetiştirdiler. Kamu idaresinin ve mükelleflerin güvenini kazandılar. Böylece, Hesap Uzmanları, kamunun sayılan, güvenilen ve hiç bir türde baskı altına alınamayan inceleme-denetim elemanı oldular. Vergi inceleme ve denetimlerinde, mükellef ve kamu idaresi ilişkilerinde güven ve güvenirliliği sağladılar. Kanunların ve vicdanlarının emrettiği doğrultuda, nesnel, tarafsız ve tüm mükelleflere eşit şekilde davrandılar. Kamu görevlisi olduklarının bilinciyle kapı kulu olmadılar, "kamu hakkı"nın savunucusu oldular.

İlk Hesap Uzmanı orijinli Başkan rahmetli Muzaffer EGESÖY'dur. Başkan EGESÖY, Kurul çalışmalarını daha da disiplinli bir şekilde organize ederek kurumsallaştırmış, öğretim görevlisi olarak vergi ve muhasebe derslerini verdiği Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat maliye bölümünün nitelikli ve çalışkan öğrencilerini Hesap Uzmanlığına yönlendirmiş, O üstad ve arkadaşlarımızın etkisiyle Kurul, farklı bir hizmet atılımını gerçekleştirmiştir.

Kurulun kuruluşunu ve kurucularını belirtirken öncü ve görevli bazı isimlerden söz ettik...

Kurul, tek bir kişi tarafından bir anda kurulmamış, zaman sürecinde bir çok üstad ve arkadaşımızın emeği ve dinamizmi ile geliştirilerek bu günlere ulaşmıştır. Bu hususu, Kurulun kuruluş ve gelişmesinde emeği geçen bir çok kişinin hakkını teslim etmenin ve kadir bilirliliğin gereğini yerine getirme anlayışı olarak özellikle belirtmek istedik.

Kuruluşundaki hedef, ilke ve esaslar doğrultusunda çalışmalarını sürdüren Kurul ve O'nun değerli mensupları, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulu Hakkında Kanun, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 1985 yılında yürürlüğü giren 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun hazırlık ve yasalaştırılması çalışmalarına katılmış, bu kanunların etkin bir şekilde uygulanmasında da görev üstlenerek Türk Vergi Sistemiyle özdeşleşmiştir.

Vergi hukukunda ve vergi incelemelerinde karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek, görüş birliği sağlamak ve Bakanlığın vergi hukuku uygulamalarına sağlıklı ve hukuka uygun şekilde yön vermesine yardımcı olmak amacıyla Kurul bünyesinde oluşturulmuş "Danışma Komisyonu", çağdaş yorum ve kararları ile bir içtihat birimi olma özelliğini kazanmıştır. Danışma Komisyonu, Kuruluşundan bugüne kadar yaklaşık üçyüz önemli konuyu inceleyerek karara bağlamış ve bu kararların büyük bir çoğunluğu Bakanlık tarafından Genel Tebliğ veya genelgeye dönüştürülerek yayımlanmıştır.

Vergi denetiminin yanısıra Kurul, başta Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık olmak üzere pek çok kamu kurumundan gelen ve ihtisası gerektiren inceleme taleplerini de karşılamaktadır.

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi, Yabancı Sermayeyi Teşvik ve Kambiyo Mevzuatı gibi çok değişik mevzuat çerçevesinde sayısız mali ve ekonomik incelemeleri başarıyla sonuçlandırmıştır. Bu incelemelerde, vergi ziyanına ilişkin tesbitlerin yanısıra, çok sayıda yolsuzluk fiil ve işlemi’de saptanarak ilgili ve yetkili mercilere intikal ettirilmiştir. Hesap Uzmanları, seminer, panel ve sempozyumların yanısıra, Türkiye çapında meslek odaları ile çeşitli özel ve kamu kurumlarında kurs ve konferanslar vermekte, Maliye Bakanlığının yetişmiş eleman ihtiyacını karşılamak üzere düzenlenen Maliye Kursu ve mesleki eğitim kursları ile Bakanlık hizmet içi eğitim faaliyetlerine yoğun bir şekilde katkıda bulunmaktadır.

Yabancı dille eğitim veren üniversiteler başta olmak üzere, bir çok yüksek öğretim kurumunda Hesap Uzmanları ders vermekte, üniversite gençliğine vergi hukuku, muhasebe, bilanço ve mali tablolar ile denetim alanında mesleğin teorik ve uygulama esaslarını öğretmektedirler.

Kurul içinde Hesap Uzmanlarının maliye, vergi hukuku, denetim ve revizyon, muhasebe alanında yaptığı birçok bilimsel, mesleki etüd ve çalışmalar geliştirilerek kitap haline getirilmiş ve yayınlanarak kamuoyunun yararlanmasına sunulmuştur. Yazılan ve çeşitli dergilerde yayınlanmış makale sayısı binlerle ifade edilebilir. Ayrıca, Kurul ve Grup Kütüphanelerinde, mesleki konulara ilişkin yüzlerce rapor ve etüd, yararlanmak isteyenlerin hizmetindedir.

Alanında ilk ve tek yayın olarak birinci sayısı 1981 yılı Eylül ayında çıkarılan bugün 262’nci sayısına ulaşan “Vergi Dünyası” dergisi, Türk Vergi Sistemine ilişkin uygulamalara katkısı ve alanındaki tartışmasız bilimsel ve mesleki değeri ile Hesap Uzmanlarının övünç kaynağı olarak yayını sürdürmektedir. Dergi mali alanda çalışanlar ile akademik kariyer mensuplarının da çalışmalarını sergiledikleri bilgi ve görüş arenası konumundadır. Temel bir başvuru kaynağı olarak klasikleşen “Beyanname Düzenleme Kılavuzu”, vergi ile ilgili hiçbir yayının bulunmadığı 1967 yılından beri sürekli olarak yayınlanmaktadır. Aynı değerdeki “DENETİM İLKE VE ESASLARI” adlı iki ciltlik kitap, denetim işiyle uğraşanların başvurduğu kaynak bir eserdir.

Bugüne kadar yetiştirdiği elemanlar ve verdiği hizmetlerle Hesap Uzmanları Kurulu, üretkenliği, hizmette verim ve etkinliği esas alan ve geleceğe güvenle bakan bir anlayışa sahiptir. Bu anlayışla Kurul,

- Etkin ve verimli çalışan çağdaş içerikli bir ihtisas denetimi,
- Kamu finansmanı ve vergi politikası seçeneklerinin üretimi,
- Üstün moral ve mesleki niteliklere sahip eleman yetiştirilmesi görevlerini temel ilke kabul ederek, kendi değişim ve gelişimini gerçekleştirme çamasına devam edecektir.

Ne varki, son yıllarda kamu finansmanı ve vergi politikası seçeneklerinin üretimi bağlamında ülkemizde, “Vergi Reformu’ denilen sayısız düzenlemeler yapılmıştır. Her düzenleme vergi kanunlarının sistematüğini ve iç tutarlığını daha da bozmuş, vergilemede çarpıklık ve adaletsizliği artırmış ve beklenen sonuç elde edilememiştir. Bunca reforma (!) rağmen, vergi gelirleri yeterince artmamış, vergi adaleti sağlanamamış ve kayıt dışı ekonomi daraltılamamıştır.

Vergi kanunlarında yapılan bunca düzenlemeye rağmen neden sonuç alınamamaktadır? Öncelikli sorun, vergi sistemindeki sorunların nedeni ve çözümüne ilişkin yeterli irdeleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Vergi politikasını belirleyenlerce, sorunlara doğru teşhis konulmadan, nedenleri araştırılıp değerlendirilmeden yeni bir yasa çıkaracak yada yasa maddelerini değiştirerek çözüm bulmaya çalışmak sonuç vermemektedir. Şairin deyişiyile “yok kanun, yap kanun”.

Vergi düzenlemelerinde ülkemizde adeta “vergi kısıtı” denebilecek etkenlerin varlığı dikkate alınmamaktadır. Bu etkenler, kayıt dışı ekonominin büyüklüğü toplumda vergi bilinç ve etiğinin yerleşmemiş olması, vergi hukukunun alt yapısını oluşturan özel hukuk sisteminin

eskiliği ve yetersizliği, gelir idaresi yapılanmasının çarpıklığı, vergi dairelerinin yetersizliği, etkin bir vergi denetimi için gerekli alt yapının yokluğu ve vergi uyuşmazlıklarının kısa sürede çözüme bağlanamamasıdır. Sorunun çözümü değinilen kısıtların aşılmasındadır. Öncelikli çare ise, vergi idaresinde ve bu idarede görev yapan insan unsurundadır. Bu sorunlar ve sorunların çözümü için Hesap Uzmanlarınca sayısız çalışma yapılmış ve çalışmalar sonucu düzenlenen raporlar yetkililere iletilmiştir. Bu raporlar teşekkür edilerek alınmış, makam masalarının uygun yerlerinde dinlenmeye bırakılmışlardır...

Vergi incelemeleri ile kara para incelemelerinde sıkça karşılaşılan yolsuzlukların temelinde, Devletin hukuk kural ve kurumlarının süratli ve sağlıklı işlememesi, ülkemizde hızlı sosyal değışimin yaşanması ve yaşanan değışimleri karşılayacak yasal ve yapısal düzenlemelerin yapılamaması, ülke kaynak ve fırsatlarının adil olmayan dağıtım biçiminin süreklilik kazanması, kamu idaresinin işlevlerini yürüten kamu görevlilerinde “Kariyer ve Liyakat” ile “Tarafsızlık ve Görevde Güvence” ilkelerinin uygulanamaması sonucu görevin ifasında “kamu yararı bilinci”nin zayıflaması nedeniyle toplumda oluşan değer yargıları ve kültürel değerlerimiz yatmaktadır. Bu sorunun aşılması için de, geleceğimizi kurtaracak bir eğitim sistemi ile hukuk sisteminin kurulması gerekmektedir. Oysa, kamu bütçesinden bu alanlara ayrılan pay ise, bellidir...

Kurul, üstün moral ve mesleki niteliklere sahip eleman yetiştirilmesinde gerekli hassasiyet ve özeni göstermektedir. Kuruluşundan günümüze kadar bu niteliklere sahip olarak yetiştirilen 1225 Hesap Uzmanından 793’ü başta ekonomik neden olmak üzere, çeşitli nedenlerle Kurul’dan ayrılarak kamu ve özel kesimin değışik alanlarında ülkeye hizmetlerini sürdürmektedir.

Uzun, yorucu ve maliyetli bir eğitimden geçirilerek yetiştirilen Hesap Uzmanlarının kamu kesimi yanında özel sektörde de hizmet vermeleri ülkemiz açısından bir kazanç olmakla birlikte, böylesine yetişmiş elemanların hizmetine ihtiyaç duyulduğu en verimli dönemlerinde yetişmiş maliyetini yüklenen kamu kesiminde daha uzun süreyle hizmet vermelerini sağlayıcı yönde tedbir alınması gereği üzerinde bir kere daha düşünölmelidir. Emeklilik sistemi, emekli oluncaya kadar çalışmayı değil, kamudan ayrılmayı zorlayıcı yapıdadır. Bu sorunun düzeltilmesi için ısrarla sürdürölen uğraşılardan henüz bir sonuç alınmamıştır. Umudumuz ve beklentimiz, yakın bir gelecekte sorunun çözümlenmesi yönündedir.

Hesap Uzmanları Kurulu’nun kuruluşunda ve kamunun ayrıcalıklı bir denetim, araştırma ve danışma kurumu kimliğine kavuşmasında emeği geçenlere şükranlarımızı sunuyor, hayatta olmayanları rahmet ve saygıyla anıyor, bizlere aktardıkları çalışma azmi ve heyecanını aynı duygularla gelecek kuşaklara aktarabilmenin kıvanç ve onurunu yaşıyoruz.

ÜLKE HİZMETİNDE NİCE 58 YILLARA...